

12 EYLÜL DARBESİ VE İŞÇİLERİN ÇALIŞMA SÜRESİ

Aydınlık Gazetesi, 14 Eylül 2020

Yıldırım Koç

Türkiye’de Ulusal Bayram ve genel tatiller ücretlidir. Diğer birçok ülkede, yalnızca fiilen çalışan saat ve günler için ücret ödenirken, Demokrat Parti döneminde kabul edilen kanunlarla bu günlerde ücret ödenmesi uygulaması getirildi.

9.8.1951 gün ve 5837 sayılı İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil Günlerinde Ücret Ödenmesi Kanunu (Resmi Gazete 15.8.1951) ile bu günlerde işçilere çalışılmadan yarım yevmiyeleri tutarında ücret ödenmesi kararlaştırıldı. 8.6.1956 gün ve 6734 sayılı Kanunla da (Resmi Gazete 14.6.1956) bu günlerde çalışılmadan ödenen ücret miktarı bir yevmiyeye çıkarıldı.

Demokrat Parti’nin işçiler tarafından çok sevilmesinin nedenlerinden biri de bu uygulamadır. İşçiler siyasi tercihlerinde (genellikle biraz gecikmeli olarak) son derece duyarlı ve mantıklıdır. Hafta tatilinde ve genel tatillerde çalışmadan ücret alabilmek, ücretlerde önemli bir zam anlamına geliyordu ve işçileri çok memnun etti.

2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun 27 Mayıs 1935 günü kabul edildi (Resmi Gazete 1.6.1935). Bu kanunla Ulusal Bayram (29 Ekim) ve genel tatiller belirlendi. Ancak bu günler için bir ücret ödenmesi öngörülüyordu. Ücret ödenmesi, yukarıda belirtildiği gibi, 1951 ve 1956 yıllarındaki kanunlarla getirildi.

2739 sayılı Kanun 1981 yılına kadar bazı değişikliklere uğradı ve Kanunda yer alan haklar genişletildi. Ancak, 12 Eylül 1980 Darbesi’nden çok kısa bir süre sonra (17.3.1981) kabul edilen 2429 sayılı Kanunla genel tatil günlerinde önemli kayıplar gündeme geldi. Bu kayıplar günümüzde de devam etmektedir.

HAK KAYIPLARI

12 Eylül öncesinde Cumhuriyet Bayramı 2,5 gündü. Ücretli tatil 28 Ekim günü öğleden sonra başlıyordu ve 29 ve 30 Ekim günleri devam ediyordu. Darbe sonrasında 2,5 günlük bu ücretli tatil 1,5 güne indirildi.

1935 yılında kabul edilen Kanuna göre, “ulusal egemenlik bayramı” 22 Nisan öğleden sonra ve 23 Nisan olmak üzere 1,5 gündü. Darbe sonrasında yapılan değişiklikle “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” 1 güne indirildi.

Darbe öncesinde “Hürriyet ve Anayasa Bayramı” vardı. 27 Mayıs Devrimi’nin kutlandığı bu genel tatil günü 26 Mayıs öğleden sonra başlıyor ve 27 Mayıs günü devam ediyordu. Darbe sonrasında bu genel tatil kaldırıldı.

12 Eylül öncesinde yılbaşı tatili 31 Aralık günü öğleden sonra başlıyor ve 1 Ocak günü devam ediyordu. Bu 1,5 günlük genel tatil 1 güne indirildi.

Darbe öncesinde 1 Mayıs “bahar bayramı” olarak genel tatildi. Bu tatil önce kaldırıldı. Sonra 22.4.2009 gün ve 5892 sayılı kanunla “1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü” olarak yeniden kondu.

ÇALIŞMA SÜRESİNDE LEHTE DEĞİŞİKLİK

1983 yılına kadar Türkiye’de işçilerin haftalık çalışma süresi 48 saatti. Darbe döneminde bu konuda işçiler lehine önemli bir değişiklik yapıldı. 29.7.1983 gün ve 2869 sayılı Kanunla, yürürlükte bulunan İş Kanunu değiştirilerek, işçilerin haftalık çalışma süresi 45 saate indirildi. Kanuna şöyle bir geçici madde de eklendi: “İndirilen çalışma süreleri nedeniyle, toplu iş sözleşmeleri veya hizmet akitlerinin yürürlük süresince, işçilerin ücret ve paraya ilişkin diğer haklarında herhangi bir indirim yapılamaz.”

2869 sayılı Kanunla iki alanda daha işçi lehine düzenleme yapıldı. Çocukların çalışma yaşı 12’den 15’e yükseltildi ve bazı istisnalar dışında, “15 yaşından aşağı çocukların çalıştırılmaları yasaktır” hükmü getirildi.

İş Yasasında yapılan diğer bir değişiklikle de, kadınların, evlendikleri tarihten itibaren bir yıllık süre içinde kendi istekleriyle işten ayrılmaları durumunda kıdem tazminatlarının ödenmesi kararlaştırıldı.